

Małgorzata Czermińska

Krakowska Akademia im. A.F. Modrzewskiego
Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych
Katedra Handlu Zagranicznego
emczermi@cyf-kr.edu.pl

JEDNOLITY RYNEK WEWNĘTRZNY UNII EUROPEJSKIEJ W XXI WIEKU – WYZWANIA I KIERUNKI ZMIAN

Streszczenie: Utworzenie wspólnego rynku bez granic wewnętrznych uznano za jedno z największych osiągnięć integracji europejskiej. Nie jest to jednak proces zakończony, a założenie, że będzie on w przyszłości funkcjonował jak jeden rynek narodowy, nie zostało w pełni zrealizowane. Wspólny rynek, mimo pozytywnych efektów, jakie wynikały z jego utworzenia, wymaga podjęcia działań na rzecz poprawy jego efektywności, zniesienia jeszcze istniejących barier w zakresie podstawowych swobód i sprostania wyzwaniom, jakie pojawiły się w związku z globalizacją i rosnącą konkurencją. Celem artykułu jest przedstawienie funkcjonowania wspólnego rynku w XXI w. w kontekście nowych wyzwań oraz ukazanie kierunków zmian i strategii jego rozwoju w przyszłości.

Słowa kluczowe: jednolity rynek wewnętrzny, swoboda przepływu towarów, osób, usług, kapitału, integracja europejska.

Wprowadzenie

Utworzenie wspólnego rynku bez granic wewnętrznych uznano za jedno z największych osiągnięć integracji europejskiej. Nie jest to jednak proces zakończony, a idealistyczne założenie stojące u podstaw tworzenia jednolitego rynku ok. 30 lat temu, stanowiące, że będzie on w przyszłości funkcjonował jak jeden rynek narodowy, nie zostało w pełni zrealizowane. Do zewnętrznych determinantów rozwoju rynku wewnętrznego zaliczyć należy kryzys gospodarczy i finansowy, wysokie bezrobocie, zwłaszcza wśród ludzi młodych, nowe wyzwania związane z globalizacją, postępowaniem technicznym, szczególnie w branży IT, cy-

fryzacja, wzrostem znaczenia usług w gospodarce, ochroną środowiska i klimatu, pojawieniem się nowych zagrożeń globalnych w postaci np. cyberprzestępstw, terroryzmu. Do istotnych uwarunkowań wewnętrznych należy zaliczyć rozszerzenie Unii do 28 państw, a co się z tym wiąże, większe różnice w poziomie rozwoju gospodarczego krajów, wprowadzenie wspólnej waluty, wejście w życie traktatu lizbońskiego. Wspólny rynek, mimo pozytywnych efektów, jakie wynikały z jego utworzenia, wymaga podjęcia działań na rzecz poprawy jego efektywności, zniesienia jeszcze istniejących barier w zakresie podstawowych swobód i sprostania wyzwaniom, jakie pojawiły się w związku z globalizacją i rosnącą konkurencją.

Celem artykułu jest przedstawienie funkcjonowania wspólnego rynku w XXI w. w kontekście nowych wyzwań oraz ukazanie kierunków zmian i strategii jego rozwoju w przyszłości.

1. Zasady funkcjonowania jednolitego rynku wewnętrznego w świetle regulacji prawnych

Obecnie ramy funkcjonowania rynku wewnętrznego wyznacza art. 26 TFUE. Zgodnie z ust. 2 tego artykułu to właśnie swobody stanowią jego podstawę [Wersja skonsolidowana Traktatu...]. W traktacie wymieniono następujące rodzaje swobód:

- swobodę przepływu towarów (głównie w Tytule II TFUE, w art. 28 i 29, ale także w art. 30-32 TFUE dotyczących funkcjonowania unii celnej, w art. 34-37 TFUE dotyczących zakazu stosowania ograniczeń ilościowych oraz kwestii dotyczących barier fiskalnych, a dokładniej zakazu dyskryminacji podatkowej – określonego w art. 110-115 TFUE);
- swobodę przepływu osób (art. 18-25 TFUE, w których określono prawa obywateli Unii, oraz art. 45-48, w których określono prawa pracowników związane ze swobodą przepływu osób);
- swobodę świadczenia usług (art. 56-62 TFUE);
- swobodę przepływu kapitału i płatności bieżących (art. 63-66 TFUE);
- swobodę przedsiębiorczości (art. 49-55 TFUE).

Acquis w odniesieniu do zasady swobodnego przepływu towarów obejmuje przede wszystkim unię celną (art. 28 ust. 1 TFUE), oznaczającą zakaz stosowania celi i innych opłat o skutku równoważnym między państwami członkowskimi, a także ustanowienie wspólnej taryfy celnej w handlu z krajami trzecimi. Zakazane są również ograniczenia ilościowe w wywozie oraz wszelkie środki

o skutku równoważnym między państwami członkowskimi (art. 34 i 35 TFUE), a także zakaz dyskryminacji podatkowej i protekcjonistycznej (art. 110 TFUE).

Acquis w odniesieniu do zasady swobodnego przepływu osób obejmuje cztery główne obszary, które stanowią jej zakres przedmiotowy [Dyrektywa 2004/38/WE...]:

- 1) swobodny przepływ pracowników (najemnych) oraz swobodę przedsiębiorczości, w tym szczególnie swobodę prowadzenia działalności gospodarczej (na własny rachunek);
- 2) wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych;
- 3) prawa obywatelskie – prawo wyjazdu z własnego państwa i wjazdu do innego państwa członkowskiego UE bez wiz wjazdowych lub równoważnych formalności i pobytu (pierwotnie przewidziane wyłącznie dla pracowników, rozszerzone także na osoby nieaktywne zawodowo) oraz prawa wyborcze (czyli prawa wszystkich obywateli Unii Europejskiej do aktywnego uczestniczenia w życiu politycznym Unii poprzez udział w wyborach europejskich i lokalnych);
- 4) koordynacja systemów ubezpieczenia społecznego – podstawą tej koordynacji jest dążenie, aby osoby, które korzystają z prawa do swobodnego przemieszczania się na obszarze całej Unii Europejskiej miały dostęp do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, obejmujących m.in.: emerytury, renty, świadczenia rodzinne i macierzyńskie, świadczenia zdrowotne i chorobowe, świadczenia dla osób bezrobotnych [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009...; Decyzja nr S1...].

Swoboda przepływu kapitału dotyczy samodzielnych transakcji finansowych, które nie mają bezpośredniego związku z przemieszczaniem się ludzi, towarów czy usług. Swoboda przepływu kapitału finansowego odnosi się do wszystkich jego form, takich jak: dokonywanie inwestycji bezpośrednich, operacje w zakresie papierów wartościowych, rachunków bieżących, depozytów bankowych, transakcje kredytowe, pożyczkowe, nabywanie nieruchomości. W traktacie z Maastricht całkowicie zakazano wszelkich ograniczeń przepływu kapitału finansowego i płatności w stosunkach wzajemnych oraz w relacjach z krajami trzecimi. Zasada ta weszła w życie 1 stycznia 1994 r. z chwilą rozpoczęcia II etapu budowy unii gospodarczo-walutowej. Zapis ten zawiera obecnie art. 63 TFUE, który zakazuje stosowania jakichkolwiek ograniczeń przepływu kapitału między państwami członkowskimi oraz między nimi i państwami trzecimi.

Swoboda świadczenia usług (art. 56-62 TFUE) w odróżnieniu od swobody przedsiębiorczości wiąże się z tymczasowością, co oznacza, że działalność usługowa prowadzona przez usługodawcę z kraju UE w innym państwie członkow-

skim trwa z reguły tylko przez określony czas, nie ma zatem charakteru ani ciągłego, ani stałego. Usługami w rozumieniu traktatu są świadczenia wykonywane zwykle za wynagrodzeniem w zakresie, w jakim nie są objęte postanowieniami o swobodnym przepływie towarów, kapitału i osób (art. 57 TFUE). Zgodnie z art. 56 TFUE ograniczenia w swobodnym świadczeniu usług wewnątrz UE są zakazane w odniesieniu do obywateli państw członkowskich mających swe przedsiębiorstwo w państwie członkowskim innym niż kraj odbiorcy świadczenia.

2. Funkcjonowanie rynku wewnętrznego Unii Europejskiej w XXI wieku – kierunki zmian w przyszłości

Wprowadzenie swobody przepływu towarów wymaga zniesienia barier fizycznych, fiskalnych i technicznych. Proces eliminacji barier fizycznych w przepływie towarów został w zasadzie zakończony, najważniejsze rozwiązania w postaci zniesienia wewnętrznych granic celnych i kontroli na nich, ujednoczenia dokumentacji stosowanej przy odprawach celnych, liberalizacji świadczenia usług transportowych, wprowadzono jeszcze w latach 90. ubiegłego stulecia. Inaczej jest w przypadku barier fiskalnych i technicznych.

Jeśli chodzi o bariery fiskalne, czyli te związane z podatkami, to częściowa harmonizacja przepisów w tym zakresie dotyczy tylko podatków pośrednich – VAT i akcyzy. Obecnie instytucje unijne mają prawo wyznaczać jedynie minimalny poziom stawek VAT oraz minimalne stawki akcyzy na zharmonizowane wyroby akcyzowe, takie jak: oleje mineralne (paliwo), alkohol i wyroby tytoniowe, a od 2004 r. na energię elektryczną i surowce energetyczne wykorzystywane do celów grzewczych. Ustalenie ostatecznej wysokości stawek leży w gestii władz danego państwa.

O eliminacji barier fiskalnych można byłoby mówić wówczas, gdyby zarówno zasady opodatkowania, jak i stawki podatkowe były identyczne. Tak jednak się nie stało. W przypadku podatku VAT różne są nie tylko stawki podstawowe, ale także zwolnienia i stawki zredukowane. Najwyższa standardowa stawka VAT obowiązuje na Węgrzech i wynosi 27%, w Chorwacji, Danii i Szwecji – 25%, w Rumunii i Finlandii – 24%, a 23% w Polsce, Grecji, Irlandii i Portugalii. Niższe stawki mają Niemcy oraz Cypr – 19%, a najniższe Luksemburg – 17% i Malta – 18%. Kraje nie tylko nie zbliżają do siebie stawek podstawowych VAT – różnica między krajem o najwyższej i najniższej stawce nadal jest taka sama (10 punktów procentowych) – ale nawet w ostatnich latach podwyższają je ze względów fiskalnych (podatek VAT stanowi zasadnicze źródło dochodów podatkowych w państwach członkowskich) [European Commission, 2015].

W zakresie podatku VAT przyjęto rozwiązanie przejściowe, według którego towar jest obciążony podatkiem VAT w kraju przeznaczenia według stawek w nim obowiązujących. Oznacza to, że towar sprowadzany do danego kraju jest obłożony taką samą stawką podatku VAT niezależnie od tego, skąd został przywieziony i gdzie został zakupiony. Zasada kraju przeznaczenia zastosowana w przypadku istnienia różnych stawek VAT, a tak jest i będzie w najbliższej przyszłości w krajach UE, prowadzić może do zaburzeń w funkcjonowaniu rynku wewnętrznego oraz do nasilenia konkurencji podatkowej pomiędzy państwami członkowskimi.

Podobnie jak w przypadku harmonizacji podatku VAT, niemożliwe okazało się ustalenie jednakowych stawek podatku akcyzy we wszystkich krajach członkowskich. Głównym celem jego stosowania jest kształtowanie pożądanego modelu konsumpcji, ochrona zdrowia czy środowiska. Uzgodniono jedynie – jak wcześniej wspomniano – jednolite zasady wymiaru akcyzy oraz poziom stawek minimalnych w przypadku tzw. zharmonizowanych wyrobów akcyzowych. Różnice w opodatkowaniu podatkiem akcyzowym w państwach członkowskich są jeszcze bardziej widoczne niż w przypadku podatku VAT. Zatem i ceny zharmonizowanych wyrobów akcyzowych w UE są bardzo zróżnicowane.

Różnice w zakresie opodatkowania produktów energetycznych między państwami członkowskimi wpływają na niejednolite warunki konkurencji na wspólnym rynku, uprzywilejowując przedsiębiorców funkcjonujących w państwach o bardziej liberalnym systemie podatkowym. W rezultacie można mówić o zróżnicowaniu konkurencyjności przedsiębiorstw w zależności od źródła wykorzystywanej przez nie energii, przy czym pozyskiwanie energii z węgla, koksu czy gazu ziemnego wiąże się z wyższym poziomem szkodliwych emisji. W UE w ostatnim czasie zintensyfikowano działania na rzecz promowania „czystej” energii zgodnie ze strategią Europa 2020, a w szczególności ograniczenia emisji CO₂. Jedną z najnowszych inicjatyw Komisji zmierzających do oddziaływania za pomocą podatku akcyzowego na zachowania konsumentów w zakresie wykorzystania bardziej proekologicznych źródeł jest projekt zmian dyrektywy energetycznej. W projekcie tym przewidziano mieszaną konstrukcję stawek akcyzowych, uwzględniającą kaloryczność nośnika (w źródłach odnawialnych jest niższa) i emisję CO₂ [Wniosek Komisji, 2011]. Oznaczałoby to m.in. podwyższenia opodatkowania akcyzą konwencjonalnych (nieodnawialnych) źródeł energii, co z kolei zmniejszyłoby konkurencyjność produktów pochodzących z krajów wykorzystujących w dużym stopniu energię wysokoemisyjną (kraje Europy Środkowej i Wschodniej, w tym również Polska).

Jeśli chodzi o eliminację barier technicznych (zróżnicowane narodowe regulacje techniczne i normy dotyczące wymogów jakości, bezpieczeństwa, składu, znakowania wyrobów, różne procedury dopuszczania towarów do obrotu i nadzoru nad rynkiem) w przepływie towarów uczyniono już sporo, realizując harmonizację techniczną i wprowadzając zasadę wzajemnego uznawania narodowych przepisów i norm technicznych innego państwa w sektorach niezharmonizowanych, a tym samym nieobjętych dyrektywami starego lub nowego podejścia (szerzej: [Czermińska, 2010, s. 30 i nast.]). Dotąd przyjęto dwadzieścia dziewięć dyrektyw sektorowych nowego podejścia do harmonizacji technicznej i normalizacji w ponad dwudziestu sektorach przemysłowych i trwają prace nad nowymi.

Proces liberalizacji w sektorze usług przebiega znacznie wolniej niż w wymianie towarowej. Wynika to m.in. z faktu, że usługi są stosunkowo silnie reglamentowaną i kontrolowaną dziedziną działalności gospodarczej. Po wielu latach udało się uchwalić dyrektywę 2006/123, zwyczajowo nazywaną dyrektywą usługową, ale nie spełniła ona pokładanych w niej nadziei dotyczących pełnej swobody przepływu usług w UE [Dyrektywa 2006/123/WE...]. Nie wprowadzono w niej rozwiązań niwelujących istniejące zasadnicze bariery utrudniające swobodę świadczenia usług. Chodzi tutaj zwłaszcza o niewprowadzenie tzw. zasady kraju pochodzenia w przypadku świadczenia usług transgranicznych. Zasada ta oznaczałaby świadczenie usług według prawa kraju, z którego pochodzi usługodawca, nie zaś kraju, w którym jest ona realizowana. Pozwalałoby to usługodawcy na zaoferowanie usługi na konkurencyjnych warunkach, jeśli koszty w kraju, w którym ma siedzibę, są niższe (np. wynagrodzenia) niż na rynku, na którym ją świadczy. Zachowano generalną ideę dostępu do usług na zasadach obowiązujących w kraju pochodzenia usługodawcy, jednak z większą ilością wyjątków i większym nadzorem nad prowadzoną działalnością usługową przez kraj, w którym świadczona jest usługa. Zamiast „kraj pochodzenia” wprowadzono znacznie mniej liberalną zasadę „swobody świadczenia usług”, co umożliwia w rzeczywistości stosowanie przez władze państwa, w którym usługa jest świadczona, stosowanie własnych, narodowych ograniczeń w tym zakresie. Nadal istnieją bariery wejścia i dostępu do świadczenia określonych usług w postaci wymogów w zakresie kwalifikacji zawodowych lub ograniczeń dotyczących liczby usługodawców na danym rynku (szerzej: [Czermińska, 2015, s. 21 i nast.]).

Aby ułatwić podejmowanie pracy czy prowadzenie własnej działalności gospodarczej, wprowadzono zasadę wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych, jednak system ten jest bardzo skomplikowany. Nadal istnieje wiele rozbieżności między państwami członkowskimi w zakresie regulacji usług

świadczonych w ramach wolnych zawodów, a są one jeszcze potęgowane przez uciążliwe procedury uznawania kwalifikacji. Stąd konieczne są działania na rzecz sprawniejszego wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych, zmniejszenia liczby zawodów regulowanych i usuwania nieuzasadnionych barier regulacyjnych. Sprzyjać to będzie transgranicznej mobilności pracowników, co stanowi główny priorytet rozwoju jednolitego rynku w zakresie swobody przepływu osób.

3. Kierunki rozwoju wspólnego rynku w kontekście wyzwań XXI wieku

Jednolity rynek powinien być jeszcze bardziej zintegrowany, konkurencyjny i otwarty. W warunkach globalizacji należy lepiej wykorzystać jego potencjał zwłaszcza przez podniesienie poziomu wiedzy, innowacji, z jednoczesnym zwróceniem uwagi na wymiar społeczny i środowiskowy. Uczynienie ze swobodnego przepływu wiedzy i innowacji „piątej swobody”, rozwój usług, zwłaszcza sieciowych (telekomunikacja, usługi pocztowe, energetyka, gazownictwo), tworzenie e-ryнку (e-fakturowanie, e-zamówienia, e-cło) – to główne kierunki rozwoju jednolitego rynku europejskiego na najbliższe lata [Komunikat Komisji z 20 listopada 2007 r.].

W kontekście realnych działań w tym zakresie należy wskazać na strategię rozwoju rynku wewnętrznego, opracowaną przez M. Montiego w 2010 r. [Monti, 2010]. Raport ten zawiera zarówno analizę i ocenę dotychczasowego funkcjonowania wspólnego rynku, jak i propozycje podjęcia określonych inicjatyw na rzecz poprawy jego efektywności. Inicjatywy te mają na celu usunięcie ograniczeń, które utrudniają innowacyjność i tłumią potencjał wzrostu wspólnego rynku. Zalecenia dotyczą m.in.:

- zapewnienia lepszego funkcjonowania jednolitego rynku z perspektywy obywateli, konsumentów, ale także małych i średnich przedsiębiorstw;
- stworzenie jednolitego rynku cyfrowego;
- wykorzystanie potencjału jednolitego rynku w celu wspierania rozwoju ekologicznego i ochrony środowiska, przejście Europy do gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie zarządzającej zasobami;
- czerpanie korzyści z jednolitego rynku towarów, w odniesieniu do którego integracja rynkowa osiągnęła etap dojrzałości; zatem działania w tym obszarze powinny w zasadzie obejmować jego monitorowanie i zostać ukierunkowane na uproszczenie i zmniejszenie kosztów przestrzegania przepisów;

- pełnego wykorzystania potencjału jednolitego rynku usług; tutaj sytuacja jest odmienna niż na wspólnym rynku towarowym; Europa w tym obszarze jest jeszcze na etapie budowy rynku, który wymaga zniesienia barier w działalności transgranicznej, likwidacji krajowych barier administracyjnych i technicznych, zapewnienia geograficznej mobilności siły roboczej w ramach jednolitego rynku.

Rozwinięciem postulatów M. Montiego były plany działania Komisji Europejskiej na rzecz wspierania wzrostu gospodarczego i rozwoju jednolitego rynku europejskiego opracowane w 2011 i 2012 r. [Komunikat Komisji Europejskiej...]. W komunikacie Komisji Europejskiej z 2011 r. określono pakiet 12 działań podstawowych oraz 50 działań uzupełniających służących pobudzeniu wzrostu gospodarczego i wzmocnieniu zaufania (tabela 1). Przewidziano także skuteczniejsze monitorowanie funkcjonowania jednolitego rynku dzięki wykorzystaniu procesu oceny w ramach europejskiego semestru [Rezolucja Parlamentu Europejskiego...]. Dwanaście dźwigni na rzecz rozwoju jednolitego rynku ma przyczynić się do pobudzenia wzrostu gospodarczego, wzrostu zatrudnienia i budowy zaufania do jednolitego rynku.

Tabela 1. Priorytety rozwoju jednolitego rynku europejskiego

Lp.	Obszar	Podstawowe działania – priorytety
1	2	3
1.	Zintegrowane sieci transportowe i energetyczne – jednolity rynek transportu i energii.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania na rzecz poprawy konkurencyjności na rynku wewnętrznym UE i liberalizacji krajowych przewozów pasażerskich (otwarcie rynku krajowych przewozów pasażerskich dla operatorów z innych państw). 2. Ustanowienie jednolitego rynku transportu morskiego poprzez zniesienie wobec unijnych towarów transportowanych między portami morskimi w UE formalności administracyjnych i celnych, takich, jakie mają zastosowanie do towarów przybywających z portów pozaunijnych, „niebieski pas” swobodnego ruchu morskiego w Europie i wokół Europy. 3. Przyspieszenie wdrożenia jednolitej europejskiej przestrzeni powietrznej i jednolitego systemu zarządzania nią w celu poprawy bezpieczeństwa, zdolności przewozowych, wydajności lotnictwa oraz jego wpływu na środowisko. 4. Działania na rzecz poprawy skuteczności obowiązujących przepisów w zakresie polityki energetycznej UE.
2.	Transgraniczna mobilność obywateli i przedsiębiorstw.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój portalu EURES i zwiększenie jego skuteczności w zakresie pośrednictwa pracy i rekrutacji, wspieranie mobilności transgranicznej pracowników. 2. Pobudzenie długoterminowych inwestycji w gospodarkę realną poprzez ułatwienie dostępu do długoterminowych funduszy inwestycyjnych dla prywatnych firm i projektów długoterminowych. 3. Modernizacja unijnych przepisów w zakresie niewypłacalności w celu zwiększenia szans przetrwania przedsiębiorstw na rynku (w tym modernizacja postępowania upadłościowego, transgraniczna egzekucja wierzytelności).

cd. tabeli 1

1	2	3
3.	Gospodarka cyfrowa w całej Europie – jednolity rynek cyfrowy.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ułatwienie handlu elektronicznego w UE poprzez realizację bardziej wiarygodnych i konkurencyjnych usług płatniczych. 2. Wdrażanie infrastruktury na potrzeby szybkich sieci komunikacyjnych (połączenia szerokopasmowe dużych prędkości – szybki Internet). 3. Zmiana przepisów na rynku zamówień publicznych, wprowadzenie fakturowania elektronicznego jako standardowego trybu fakturowania przy zamówieniach publicznych.
4.	Przedsiębiorczość społeczna, spójność i zaufanie konsumentów.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa zasad bezpieczeństwa produktów będących w obrocie w UE dzięki większej spójności i skuteczniejszemu egzekwowaniu przepisów z zakresu bezpieczeństwa produktów oraz dozorowi nad rynkiem. 2. Zapewnienie wszystkim obywatelom Unii powszechnego dostępu do rachunków bankowych, zapewnienie przejrzystości i możliwości porównywania opłat za prowadzenie rachunku bankowego oraz ułatwienie przenoszenia rachunków bankowych między bankami.

Źródło: Na podstawie [Communication from the Commission].

Strategia rozwoju wspólnego rynku obejmuje zatem działania, które koncentrują się na czterech głównych obszarach, takich jak: zintegrowane sieci transportowe i energetyczne, transgraniczna mobilność obywateli i przedsiębiorstw, gospodarka cyfrowa i jednolity rynek cyfrowy oraz działania na rzecz wzmocnienia spójności i osiągania korzyści przez konsumentów (tabela 1). Jeśli chodzi o usługi sieciowe w obszarze transportu i energii, z których każdego dnia korzysta większość obywateli i przedsiębiorstw, to właśnie w tych dwóch obszarach, mimo osiągniętego postępu w zakresie eliminacji barier, tworzenie jednolitego rynku nie zostało jeszcze ukończone. Zatem głównym zadaniem w przyszłości jest stworzenie jednolitego rynku transportu i energii, z wolną konkurencją i możliwością wyboru usługodawcy przez konsumentów, swobodą oferowania przez operatorów swoich usług w dowolnym miejscu, czasie i wszystkim klientom na równych zasadach. Utworzenie jednolitego rynku wymaga istnienia wydajnych i zintegrowanych sieci infrastruktury transportowej i energetycznej, a to z kolei oznacza poniesienie znacznych nakładów inwestycyjnych.

W sektorze usług istotne znaczenie i szanse rozwoju mają usługi *online*, zwłaszcza świadczone transgranicznie. Dużą uwagę należy poświęcić usługom płatniczym i usługom dostawy towarów zamawianych przez Internet. Konieczne jest również wyeliminowanie szeregu problemów, takich jak: niewystarczająca harmonizacja, nieefektywna konkurencja w niektórych obszarach rynku płatności kartowych i internetowych oraz brak zachęt do wprowadzania wspólnych standardów technicznych np. w obszarze płatności mobilnych [Komunikat Komisji Europejskiej...]. Gospodarka cyfrowa jest w chwili obecnej koniecznością,

w związku z tym nieodzowne są: inwestycje w szybkie sieci szerokopasmowe oraz elektroniczny obieg dokumentów w administracji publicznej.

Nieskrępowana ograniczeniami krajowymi transgraniczna mobilność osób i przedsiębiorstw jest szczególnie istotna w sytuacji znacznego bezrobocia w niektórych państwach członkowskich. Dlatego też tak ważne są działania mające na celu skojarzenie popytu na siłę roboczą z jej podażą w wymiarze transgranicznym, w czym pomocny będzie bardziej rozwinięty i skutecznie funkcjonujący portal EURES, a także poprawa dostępu do finansowania oraz rozwój otoczenia biznesu w Europie.

Podsumowanie

Pierwszego stycznia 2013 r. minęło dwadzieścia lat od formalnego powstania wspólnego rynku, który tworzy obecnie 28 krajów z ponad 500 mln obywateli. Jednolity rynek wewnętrzny przyczynił się do wzrostu PKB, powstania dodatkowych miejsc pracy, konsumentom zapewnia dostęp do szerszego asortymentu towarów z niejednokrotnie niższymi cenami, obywatelom UE daje możliwość swobodnego podróżowania, zamieszkania i podjęcia pracy w dowolnym państwie członkowskim. Jednolity rynek europejski pociąga za sobą również dodatkowe koszty. Z jednej strony są to koszty nadmiernej regulacji i nieefektywnej biurokracji, a z drugiej koszty dostosowawcze dla tych krajów i regionów, w których firmy są mniej konkurencyjne niż zagraniczne. Ponadto swobodny przepływ towarów, usług, kapitału i osób nie zawsze odbywa się bez zakłóceń, nie wszystkie utrudnienia w funkcjonowaniu wspólnego rynku zostały wyeliminowane. O ile można mówić o wspólnym rynku towarowym, to jednak nadal istnieją bariery wejścia i dostępu do określonych usług, a jednolity europejski rynek usług jeszcze nie istnieje. Kluczowe sektory wskazane przez Komisję – usługi sieciowe, usługi finansowe, transport, energia i rynek cyfrowy – mają decydujące znaczenie dla pełnej integracji wspólnego rynku i dla wzrostu gospodarczego, wyznaczają więc kierunki działań na rzecz rozwoju jednolitego rynku usługowego w najbliższych latach. W przyszłości przewiduje się utworzenie w pełni jednolitego rynku transportu i energii. Przewiduje się również intensyfikację działań na rzecz utworzenia gospodarki cyfrowej w całej Europie, w szczególności e-administracji, e-cła, a to wymaga również inwestycji w infrastrukturę. Konieczna jest także intensyfikacja działań w celu zapewnienia geograficznej mobilności siły roboczej w ramach jednolitego rynku. Ma to duże znaczenie zwłaszcza dla krajów o stosunkowo wysokiej stopie bezrobocia.

Rozwój jednolitego rynku jest procesem ciągłym. Wspólny rynek powinien bowiem reagować również na stale zmieniające się otoczenie zewnętrzne i nowe wyzwania. Ponadto powinien on przyczyniać się do realizacji wizji Europy jako wysoce konkurencyjnej społecznej gospodarki rynkowej, takiej, która będzie w stanie sprostać wyzwaniom globalizacji, wzrostowi konkurencji, kryzysowi gospodarczemu i finansowemu. Wszystko to determinuje kierunki zmian i rozwoju jednolitego rynku europejskiego na najbliższe lata.

Literatura

- Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: *Single Market Act II, Together for new growth*, COM(2012) 573 final, Brussels 2012.
- Czermińska M. (2015), *Rynek usług bez barier w Unii Europejskiej – działania na rzecz jego realizacji*, „Unia Europejska.pl”, nr 4 (233).
- Czermińska M.(2010), *Swoboda przepływu towarów jako jedna z wolności wspólnego rynku Unii Europejskiej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, nr 845.
- Decyzja nr S1 z 12 czerwca 2009 r. dotycząca europejskiej karty ubezpieczenia zdrowotnego (tekst mający znaczenie dla EOG oraz umowy między WE a Szwajcarią). Dz. Urz. C 106/23 z 24 kwietnia 2010 r.
- Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii Europejskiej i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich z 29 kwietnia 2004 r. Dz. Urz. L 158 z 30 kwietnia 2004 r.
- Dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym. Dz. Urz. L 376/36 z 27 grudnia 2006 r.
- European Commission (2015), *VAT rates applied in the Member States of the European Union*, Taxud.c.1 (2015).
- Komunikat Komisji z 20 listopada 2007 r. dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Jednolity rynek Europy XXI wieku*, COM (2007) 724, wersja ostateczna – niepublikowany w Dzienniku Urzędowym.
- Komunikat Komisji Europejskiej: *Akt o jednolitym rynku. Dwanaście dźwigni na rzecz pobudzenia wzrostu gospodarczego i wzmocnienia zaufania. Wspólnie na rzecz nowego wzrostu gospodarczego*, COM(2011) 0206 final, Bruksela 2011.
- Monti M. (2010), *A New Strategy For the Single Market, Report to the President of the European Commission José Manuel Barroso*, http://ec.europa.eu/internal_market/strategy/docs/monti_report_final_10_05_2010_en.pdf (dostęp: 10.06.2015).

- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 25 lutego 2014 r. w sprawie zarządzania jednolitym rynkiem w ramach europejskiego semestru 2014 (2013/2194(INI)).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 562/2006 z 15 marca 2006 roku ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen). Dz. Urz. UE L 105 z 13 kwietnia 2006 r.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (tekst mający znaczenie dla EOG i dla Szwajcarii). Dz. Urz. L 284 z 30 października 2009 r.
- Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Dz. Urz. UE C 83 z 30 marca 2010 r.
- Wniosek Komisji, 2011, Dyrektywa Rady zmieniająca dyrektywę 2003/96/WE w sprawie restrukturyzacji wspólnotowych przepisów ramowych dotyczących opodatkowania produktów energetycznych i energii elektrycznej, KOM (2011) 169 wersja ostateczna.

SINGLE INTERNAL MARKET OF THE EUROPEAN UNION IN THE 21ST CENTURY – CHALLENGES AND TRENDS

Summary: The creation of a common market without internal borders was considered one of the greatest achievements of European integration. The single market, despite the positive effects that resulted from its creation, requires action to improve its efficiency, the elimination of barriers still existing in the area of fundamental freedom. The single market must also meet the challenges arising in connection with globalization and increasing competition. This article presents the functioning of the common market in the context of new challenges and show the directions of change and strategy for its future development.

Keywords: common market, the freedom of movement of goods, persons, services, capital, European integration.